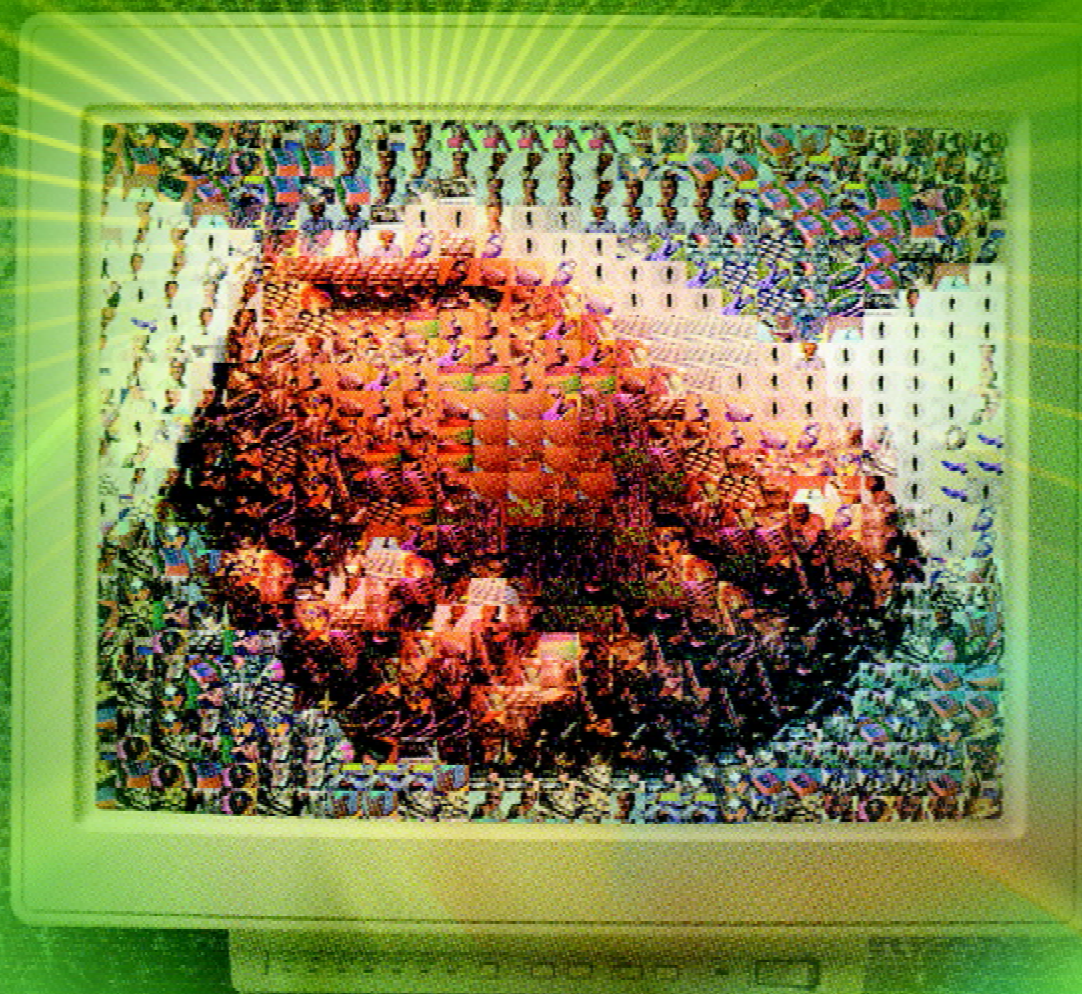

ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น สำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต

กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงสาธารณสุข

ชื่อหนังสือ	: ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต
บรรณาธิการ	: สุวัฒนา ศรีพื้นผล วนิดา ชนินทุยทวงศ์
ISBN	: 974-465-557-7
พิมพ์ครั้งที่ 1	: มิถุนายน 2547
จำนวนพิมพ์	: 1,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	: สำนักพัฒนาสุขภาพจิตและสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต
ออกแบบปก	: อภิวรรณ อินด้าง
พิมพ์ที่	: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

ในยุคที่สถาบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและบทบาท พ่อแม่ต่างฝากความหวังไว้กับครู และระบบการศึกษาว่าจะสามารถพัฒนาลูกๆ ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ เต็มอ้อมทางด้านวิชาการ เต็มเต็มในด้านคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตให้กับทรัพยากรบุคคล ถึงแม้ว่าครอบครัวจะเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมและพ่อแม่ คือ เบ้าหลอมหลักของลูก แต่สถาบันการศึกษาก็เป็นประตูบานที่สองของเด็กครูมีส่วนในการแต่งแต้มความงดงามให้กับอนาคตของเด็กและเยาวชนในสังคม ซึ่งเป็นหน้าที่อันมีเกียรติที่เป็นตราประทับอยู่กับบทบาท “พ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ของชาติ” มาช้านาน ยิ่งสภาพสังคมเต็มไปด้วยสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เด็กและเยาวชนสับสนได้มากขึ้นเท่าใด พ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ของชาติ ก็ยิ่งต้องทำงานหนัก และต้องเร่งพัฒนาระบบการศึกษาให้เข้มแข็ง สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนให้มากขึ้นเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ภารกิจอันยากและยิ่งใหญ่ของครูและสถาบันการศึกษาเป็นหน้าที่ที่ไม่สามารถดำเนินการอย่างโดดเดี่ยวได้ ต้องมีการหาพันธมิตรเพื่อสร้างภาคีในการทำงาน ดังนั้นแนวคิดในการสร้างเครือข่ายระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข ที่ได้นำเสนอโดยบรรจหลักการและรายละเอียดลงในหนังสือ 4 เล่มคือ

- ๓. คู่มือผู้บริหาร : การสร้างคู่มือเครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ๓. คู่มือการสร้างคู่มือเครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับบุคลากรสถานศึกษาและบุคลากรสาธารณสุข
- ๓. คู่มือสนับสนุนการดำเนินงานคู่มือเครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ๓. ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต

จึงเป็นชุดหนังสือที่น่าสนใจ เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเปิดทางเลือกในการบริหารและการปฏิบัติงานที่คาดว่าจะสร้างให้เกิดความร่วมมือในการทำงานแบบยั่งยืน และนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน อันเป็นแรงปรารถนาของทุกคนในสังคม ซึ่งนับว่าเป็นชัยชนะหรือเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายของทุกฝ่ายนั่นเอง

(นางสิริกร มณีรินทร์)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

⟨ ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต ⟩

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการศึกษา ซึ่งได้มีการดำเนินงานและพัฒนาปรับปรุงมาเรื่อย ๆ จนถึงปีพุทธศักราช 2546 ที่การดำเนินงานเริ่มเข้มข้น ครอบคลุม และเอาใจจริงเอาใจมากขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นางสุตารัตน์ เกยุราพันธุ์) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นางสิริกร มณีรินทร์) ได้ร่วมประชุมประสานความร่วมมือของสองกระทรวง เรื่องการดำเนินงานสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งรวมถึงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วย

การวิเคราะห์หาแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุผลสำเร็จและ เป็นไปอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีการสร้างคู่เครือข่ายระหว่างสถานศึกษา และสถานบริการสาธารณสุขในเขต พื้นที่เดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน โดยมีผู้บริหารของทั้งสองสถาบันเป็นผู้นำในการผลักดัน บูรณาการการทำงานเข้าสู่ระบบเดิมที่มีอยู่ พัฒนาบุคลากร สนับสนุนปัจจัยเอื้อต่อการดำเนินงาน ติดตาม ประเมินผล พร้อมทั้งสร้างขวัญ และกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมคิดและร่วมทำไปพร้อม ๆ กัน ตลอดจนแสวงหาแนวทาง ในการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน

ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิตเป็นหนังสือเล่มหนึ่งในชุดการสร้าง คู่เครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้ที่น่าสนใจ สำหรับผู้ปฏิบัติงานสามารถ เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ในเล่มนี้อาจแบ่งออกเป็น 2 ด้านหลัก ๆ คือ ความรู้ด้านพัฒนาการวัยรุ่น และแนวทางการ ช่วยเหลือเด็กและวัยรุ่นที่มีปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยคัดเลือกบทความของผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและผู้มี ประสบการณ์ในการช่วยเหลือทางคลินิก ซึ่งคาดว่าจะประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต และ เหมาะสมที่จะนำมาใช้สนับสนุนการดำเนินงานคู่เครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

ขอขอบคุณบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำคู่มือ ทั้งในส่วนของการทรงศึกษาธิการ สถานบริการสาธารณสุข ในพื้นที่ และกรมสุขภาพจิต ที่ทำให้ได้นวัตกรรมที่มีคุณค่ายิ่งในการสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติสืบไปในอนาคต

Anna A. ee

(คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

21

(นายปราชญ์ บุญยวงศ์วิโรจน์)
อธิบดีกรมสุขภาพจิต

⟨ ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต ⟩

	หน้า
v คำนิยาม	ก
v คำนำ	ค
v สารบัญ	จ
v ความนำ.....	ฉ
v พัฒนาการวัยรุ่น	1
แพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์	
v การเลี้ยงลูกในยุคโลกาภิวัตน์	11
แพทย์หญิงวันัดดา ปิยะศิลป์	
v พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น	15
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์พนม เกตุมาน	
v การให้การปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตวัยรุ่น	23
เสาวนีย์ พัฒนอมร และ อัมพร เบญจพลพิทักษ์	
v การให้การปรึกษาผู้ปกครองของวัยรุ่น.....	45
v การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา	55
เสาวนีย์ พัฒนอมร	
v กิจกรรมกลุ่มจิตสังคมบำบัดในสถานศึกษา	63
v การป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทในโรงเรียน	69
v การละเมิดทางเพศในเด็ก	83
แพทย์หญิงเบญจพร ปัญญา	
v การเลี้ยงดูลูกกับสุขภาพจิต	93
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิงวันเพ็ญ บุญประกอบ	

หัวใจของการสร้างคู่เครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ การร่วมใจ ร่วมมือและร่วมทำระหว่างบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข การจะร่วมกันทำงานย่อมต้องปรับแนวคิดให้ตรงกัน มีแนวทางการดำเนินงานสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายร่วมกัน

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุขจึงได้ร่วมกันจัดทำชุดหนังสือการสร้างคู่เครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้น ซึ่งประกอบด้วยหนังสือ 4 เล่ม คือ

- 1) คู่มือผู้บริหาร : การสร้างคู่เครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) คู่มือการสร้างคู่เครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับบุคลากรสถานศึกษาและบุคลากรสาธารณสุข
- 3) คู่มือสนับสนุนการดำเนินงานคู่เครือข่ายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น สำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต

หนังสือความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น สำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิตเล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยมีแนวคิดว่าการที่ผู้ปฏิบัติงานจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากต้องอาศัยนโยบายและการพัฒนาระบบการดำเนินงานแล้ว ผู้ปฏิบัติงานควรศึกษาค้นคว้าด้านวิชาการเพิ่มเติมด้วย เพื่อเสริมความมั่นใจในการทำงาน ช่วยให้เข้าใจกลุ่มเป้าหมายและเพิ่มพูนเทคนิคในการทำงานให้มากขึ้น

ประเด็นเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้จึงประกอบด้วย องค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเลี้ยงดูเด็ก การดูแลช่วยเหลือเด็กและวัยรุ่นในสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ และเทคนิคเฉพาะด้านเพื่อแก้ไขปัญหาบาในสถานศึกษาจำนวน 9 เรื่อง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติงานโดยตรง